

Психологтың кеңестері

Балалардың балабақшаға бейімделу кезеңі туралы ата-аналарға арналған ұсыныстар

Құрметті ата-аналар! Егер сіздің балаңыз 2,5 – 3 жаста болса:

1. Балаға балабақша не екенін түсіндіру керек. Оған не үшін бару керектігі жайында әңгімелесу керек.
2. Серуендеп жүргенде балаға жақсы көңіл-күйде балабақшаға жуырда баратынын айту керек.
3. Балабақшаның күн тәртіптерімен таныстыру.
4. Баламен кездесетін қиындықтар туралы, кімнен көмек сұрау жөнінде сөйлесу.
5. Баламен бірге «көңілді қобдишасын» дайындау. Оның ішіне балаға ұнайтын заттар мен ойыншықтарды салу. Балабақшаға келер алдында бала өзі ішінен таңдаған ойыншығын алады.
6. Баланы басқа балалармен танысуға үйрету, бір-біріне ойыншықтарын ұсынуға үйрету.
7. Баламен бірге қоштасу белгілерді үйрету.
8. Есте сақтаңыз, баланың балаларға бейімделу уақыты, жарты жылға дейін созылады.
9. Сіздің отбасыңызға балабақшаның қазіргі кезде қажеттілігін біліп алу.
10. Бала көпшілікте балалар мен үлкендер арасында қарым-қатынасқа тез үйренеді.
11. Басқалармен төзімді және сыйласымды болу.
12. Баланың көзінше, балабақша мен қызметкерлер туралы жағымсыз ескертулерді айтуға тыйым салынады.
13. Бейімделу кезеңде баламен жылы қарым-қатынаста болу.
14. Егер бала балабақшаңызға әлі үйрене алмай жүрсе, қойылған ұсыныс тізімдерін қарастыру.

ҚЫҢЫР, НЕГАТИВИЗМ. ОЛАРДЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ, АЛДЫН АЛУ.

Қыңыр және қыңырлықтың әлеуметтендіру қиындықтарының салдары болып табылады. Әлеуметтену деп баланың мінез-құлықтың белгілі бір тәсілдерін меңгеруі, белгіленген нормаларды меңгеруі, айналасындағылармен өзара әрекеттесуі түсініледі.

А. Л. Венгер редакциясымен психологиялық сөздік осы ұғымдарға толық анықтама береді:

Балалардың қаны тамсандыруы-орынсыз және ақылсыз іс-әрекеттер мен іс-әрекеттерде, айналасындағыларға негізсіз қарсы тұруда, олардың кеңестері мен талаптарына қарсы тұруда, өзінің, кейде қауіпсіз емес немесе абсурдтық талаптарына қарсы тұруды талап етудегі баланың мінез-құлқының ерекшелігі. Балалар каприздерінің сыртқы көріністері көбінесе ауыр жағдайларда "истерика" нысанын қабылдайтын жылау және қозғалу қозуы болады.

Тіктеу – мінез-құлықтың ерекшелігі, тұрақты формада-мінез-құлықтың сипаты; басқа адамдардың ақылға қонымды дәлелдеріне, өтініштеріне, кеңестеріне немесе нұсқауларына қарамастан, өзінше міндетті түрде әрекет етуге ұмтылғанда көрінетін ерікті индивид саласының ақауы ретінде әрекет етеді. Индивидтің оған қатысты басқа адамдардың талаптарын белсенді түрде қабылдамауына тән мінез-құлық. Бұл ретте мінез-құлық пәндік жоспардан тұлғааралық жоспарға өтеді және өзін-өзі бекіту себептерінен қолдау алады. Балаларда түзетудің пайда болуы дамушы дербестіктің негізсіз басылуына наразылықты білдіретін наразылық нысаны болуы мүмкін.

Түзету және күрделі кезең шамамен бір жарым жылдан басталады. Әдетте, бұл фаза 3, 5-4 жылға аяқталады. Үлкен жастағы кездейсоқ түзету ұстамалары да мүмкін. Қыңыр шыңы 2, 5-3 жасқа келеді.

Ұлдар қыздарға қарағанда күшті. Қыздар ұлдарға қарағанда жиі кездеседі.

Дағдарыстық кезеңде балаларға күніне 5 рет түзету мен күрделі шабуылдар жасалады. Кейбір балаларда-19 рет!

Каприздердің пайда болу себептері:

Ерекшеліктері, баланың психикалық даму: өз дамуындағы бала өтуде белгілі бір сатысында, деп аталатын жастары тәрізді жағымсыз қасиеттен арылтып, байланысты табиғи ұмтылысымен өзіндік бекуге және тәуелсіздік. Қалыпты жағдайда (міндетті емес болса да) бала ересектердің әсерлеріне және олардың бағаларына ерекше сезімтал болған кезде, жас дағдарыстары кезеңінде күрделі күйзелістердің жиілеуі табиғи болып табылады, тыйым салуды өз ой-пікірлерін жүзеге асыруға көшіру қиын.

Жағдайды ауыстыру. Мысалы, баланың кіші ағасы немесе әпкесі пайда болған кезде, бала жалғыз болудан қалды, және ата-анасының махаббаты басқа біреуге таралады. Бала үшін жалғыздық сезімін жеңудің жалғыз тәсілі-ашулану, ашулану және агрессияның жарқын жарқылдарында көрінетін дауылдық наразылық. Ата-ана махаббатының жетіспеуі-шексіз және себепсіз қиянат жасаудың басты себебі.

Балалар мен ересектердің табиғи темпераменттерінің айырмашылығы. Жиі ата-аналар өз баласына өзінің туа біткен психологиялық ерекшеліктеріне байланысты орындай алмайтын талаптарды қояды. Егер сіз холерик немесе сангвиник тілінде сөйлесуге тырыссаңыз, тіпті ең тыныш флегматик.

Физикалық әлсіздік белгісі немесе салдары. Егер бала бірдеңе мазаласа, ол ауырады, бірақ оны өзі түсінбейді. Өйткені балалар ересек адамның ағзада не болып жатқанын сезінуі мүмкін емес.

Баланың сауығу кезеңінде де күрделі болуы мүмкін. Ол қозғалмалы ойындарға белсенді қатысқысы келген кезде, оған әлі де мүмкін емес, емді жалғастыру қажет. Ол мұны түсінбейді және күлкілі бастайды.

Қатты шаршаудан, асқын кернеуден және әсермен қанығудан пайда болуы мүмкін. Балалардың ақыл-ойы мен қиялын көптеген ойын-сауықпен жүктеуге болмайды. Тіпті ең жағымды әсер, бірақ көп мөлшерде, үлкендер ойлайтын, балаға жағымды көңіл-күй әкелмейді.

Ересектердің немесе гиперопек тарапынан зейіннің жеткіліксіздігі. Бала өзіне назар аударғысы келеді. Ол сізбен сөйлесудің осындай жолын таңдады, өйткені ол сіздің қоғамыңыз, махаббат жетіспейді. Әсіресе, осы себеппен көп жағдайда артық қамқорлық пен ілтипатпен қоршалған балаларда кездеседі. Бұл балалар бейсаналық деңгейде асыра бастайды.

Ата-ана тыйым салу реакциясы. Қыңыр, бала қалаған нәрсеге қол жеткізгісі келеді: сыйлық, серуендеуге рұқсат немесе ата-аналар балаға қандай да бір түсініксіз ниетпен тыйым салады.

Егер тыйым салу баланың еркіндігіне қатысты болса, мұндай реакция туындауы мүмкін. Бір күнде қанша рет естиді деп ойлаңыз: "жүгіріп жүрмеңіз, айналмаңыз, жүгіріп жүрмеңіз!"

Самоутверждение. Бала шамадан тыс қамқорлыққа қарсы наразылық білдіреді және өз бетінше болу ниетін көрсетеді. Ол оны қамқорлыққа алып қана қоймай, өз бетінше таңдауға құқық береді, оны түсінеді және құрметтейді деп сезінуі тиіс.

Баланы сүйу, оған ақылға қонымды талап толық болмаған кезде оның барлық қайғысына жату ("баловня капризи" деп аталатын).

Баланың оң және теріс мінез-құлқы мен іс-қимылдарына немқұрайлы (аз эмоциялық) немесе айқын көрінбейтін көзқарас, көтермелеу мен жазалаудың нақты жүйесінің болмауы ("қадағалаусыз адамның қиянаты").

Каприздердің пайда болуы

Каприздер кездейсоқ, эпизодтық сипатқа ие болуы мүмкін (мысалы, эмоциялық асқын жүктеме немесе физикалық әлсіздік кезінде, кедергіге тітіркену реакциясы ретінде, тыйым салу). Сонымен қатар, каприздер айналасындағылармен (әсіресе жақын ересектермен) қарым-қатынаста тұрақты және үйреншікті мінез-құлықтың түрін өз қалауына қол жеткізу құралы ретінде жиі қабылдайды және әрі қарай мінез-құлықтың түбегейлі белгісі бола алады.

Баланың мінез-құлқындағы қыңыршылықты жеңу оны тудырған себептерді нақты анықтауды және баламен қарым-қатынас стилін өзгертуді талап етеді.

Ең алдымен ересек адам өзінің әдеттегі мінез-құлқын өзгертіп, баланың тамырына тәуелді болуға тырысу керек. Ата-аналардың ұстанымы өте қатты болуы керек. Бала кешікпей де, бұл мүмкін емес екенін меңгереді, ал қажет-бұл бірдеңеден бас тарту бірден орнына бір нәрсе ұсынатынын білдірмейді.

Өзін-өзі қалай ұстау керек.

Баланың қыңыр екенін айтпаңыз.

Балаға ойын барысында талап ететін нәрселерді орындау қызықты және оңай болады. Мысалы, егер сіз балаңызға сізбен бірге аяқкиім бар немесе киінуді ұсынсаңыз, онда сіздің балаңыз тез және үлкен ниетпен жеуге, киінуге немесе жууға болады. Сондай-ақ, ол сүйікті қуыршақты немесе аюды тез және жақсы жууды ұсынады.

Сондай-ақ, "табиғи жазалау" әдісін пайдалану үлгісі бар. Мысалы, үстел үстінде ұзақ отырғанда және бала тамақ ішуден бас тартқанда, сіз оны оятқыш қоңырағаннан кейін 30 минуттан кейін, сіз бәрін үстелден алып тастайсыз және ол кешкі асқа дейін ештеңе алмайды. Егер бір рет батқан болса, ол болашаққа қорытынды жасайды.

Қыңырлыққа және қыңырлыққа үлкен мән бермеңіз. Ескеруіңізді ұстамасы, бірақ өте алаңдатты бала үшін.

Ұстама кезінде жанында болыңыз, оған сіз оны түсінесіз деп сезініңіз.

Бұл кезде балаңызға бірдеңе сіндіруге тырыспаңыз-бұл пайдасыз. Руган мағынасы жоқ, шлепки одан да күшті қозғайды.

Жиі өзіңізді баланың орнына қойып, әлемге "оның көзімен" қараңыз.

Баланың ұстамасы қоғамдық жерде жүргенде де берілмеңіз. Жиі тек бір ғана көмектеседі-оны қолмен алып, алып кету.

"Қандай жаман қыз, ай-яй-яй!"" Бала тек қажет.

"Ох, менде қызықты ойыншық бар (кітап, штучка!" Мұндай алаңдататын маневрлер капризульді қызықтырады және ол тыныштандырады.

Арсеналдан дөрекі тонды, айқындықты, "беделді күшпен сынуға" ұмтылысты алып тастаңыз. Қарым-қатынастың тыныш үні, тітіркендірусіз.

Егер олар педагогикалық мақсатқа сай болса, тәрбие үдерісінің логикасымен ақталса, басқаға беру орын алады.

Баланың іс-әрекеті үшін мақтаңыз. Баламен әрдайым мақтап, мақұлдаумен бірге жұмыс істеуді бастаңыз. Баланы таңертеңнен ерте және түнде мақтау өте маңызды.

Мақтауға үйреніңіз, мақтауға үйреніңіз (мысал: көмек сұраңыз, кеңес, ересек адам сияқты).

Жаза туралы толығырақ тоқтау қажет.

Истериканы тоқтатудың тиімді жолы-бес минуттық тайм-аут. Баланың қабырғаға жақын тұрған орындыққа отырыңыз, көру өрісінде қызықты ештеңе болмағанын ойлаңыз. Егер ол отырғысы келмесе, оны бөлмеге апарып, есікті жабыңыз, бұл ретте ол өзіне зиян келтіре алмайтынына көз жеткізіңіз. Өзіңізбен оңаша қалып, бала ақиқатты жеңе алады.

Айқайлаған баланы тыныштандырудың тағы бір жолы — оған қосылу. Баламен бірге жылай бастаңыз және бірте-бірте айқайлап, Шалқия мен шалқып, шұңқырға және мұрын шұңқырға ауысып, тоналдықты өзгертіңіз. Осындай "хормен ән айтудың" әсері балалардың еліктеуге бейімділігіне негізделген. Сізді елеместен, бала тыныштандырады.

Көптеген балалар қабырғаға немесе еденге басымен ұру әдеті бар, ересектерді олардың ниетін орындауға мәжбүр ету арқылы. Мұндай мінез-құлық-жеккөрушілік немесе арандату, сондықтан оған назар аударудың қажеті жоқ. Тіпті кішкентай баланың өзінде өзін-өзі сақтау инстинктісін жеткілікті дәрежеде дамытады, сондықтан мұндай әрекеттермен бала өзіне зиян келтірмейді. Ең жақсы тәсілі өшіру нашақорлар тастайды әдеттер — ескермеу.

Егер баланың капризі жұғуда болса, оған былай деп айтыңыз: "Сен ішкенде, ұйықтағанда, Мен маған хабарлағың келгеннің сөзін де түсінбеймін. Кейін сөйлесейік, сіз тыныштандырған кезде". Бұл орын алған соң, міндетті түрде мақтаңыз, бұл туралы өз қанағаттануыңызды білдіріңіз: "ақырында, біз тыныш сөйлесе аламыз".

"БАЛАНЫҢ ШАШЫРАҢҚЫЛЫҒЫН ҚАЛАЙ ЖЕҢУГЕ БОЛАДЫ?"

Шашыраңқы-бұл психикалық жағдай, ол үшін шоғырланудың, зейіннің болмауы тән.

Шашыраңқы бала іс-әрекетті бақылау кезінде басты бөле алмайды, нақты тәртіпті сақтай алмайды, ұйымдасқан және атқарушы бола алмайды.

Әдетте шашыраңқы-дұрыс емес тәрбиенің нәтижесі.

Егер бала тәртіпке үйренсе, тәртіп пен ұйымшылдық дағдыларын меңгерсе, басталған істі аяқтауға үйренсе, ол шашыраңқы болмайды. Керісінше, егер ата-аналар режимді бұзуға мүмкіндік берсе, ал бала бұрышындағы тәртіпсіздік пен оның ұмытшақтығы ұсақ-түйек деп бағаласа, онда мектепке дейінгі баланың мінез-құлқында ұйымдастырылмаған және шашыраңқы пайда болады.

Бұл қасиеттер әсіресе мектеп жасында теріс әсер етеді. Оқушылардың білім алуы қиын, ол алаңдатады, мұғалімнің түсініктерін тыңдамайды, тапсырмаларды орындамай алады. Шашыраңқы оқушы жиі күлкілі және отырғызылған жағдайларға түседі.

Баланың назарын, көңілін тәрбиелеу үшін не істеуге болады, оның шашыраңқылығын жеңуге болады?

Ең алдымен, мектепке дейінгі баланы айыптауға және оны ұқыпсыз, ұмытшақтық, ұқыпсыздық үшін жазалауға болмайды. Оны дұрыс мінез-құлықта шыдамды түрде үйрету, өз кемшіліктерін жеңуге үйрету қажет. Ол үшін нақты күн тәртібі қатаң сақталуы керек. Режим көңіл-күй бойынша сабақтарды өзгертуге мүмкіндік бермейді, басталған іске көңіл мен ерік-жігерді шоғырландыруды және оны аяғына дейін жеткізуді талап етеді. Баланы режимді орындауға үйрете отырып, ол не істеу керектігін еске салады, оның әрекеттерін бақылайды. Бірте-бірте режимді сақтау әдетке айналады, бала түрлі міндеттерге жауапкершілікпен қарауды үйренеді.

Назар аударуды тәрбиелеу үшін кейбір сыртқы жағдайларды жасау және баланы алаңдатуы мүмкін нәрселерді жою маңызды. Ата-аналар кейде балалардың шашырауына кінәлі. Мысалы, балаға сабақтан жиі алаңдататыны үшін ескерту жасайды. Бірақ осы уақытта көрші бөлмеде олар магнитофонды қамтиды, және бала олармен ақылмен, кейде өз жұмысын қалдырады және оларға қарайды. Балаларды жұмыстан алаңдатпау, олардың жұмысын құрметтеу маңызды. Әрине, әрдайым кедергі келтіретін нәрселерді жоюға болмайды. Кейде кедергілерге бейімделуге тура келеді. Балаларға ғылымда

"кедергіге төзімді" деп аталатынын тәрбиелеу керек, яғни кез келген жағдайда шоғырлануды сақтауға үйрету керек.

Танытуға ойлау, көңіл, бала ғана емес, оның захватило, бізді еліте түсті. Мұндай сабақтарды көтере отырып, ата-аналар балаға өсімдіктер, егер оларды су ішпесе, немесе балықтар, егер оларды азықпен қамтамасыз етпесе, өле алады. Осылайша, баланың жауапкершілік сезімі пайда болады. Бірте-бірте бала барлық істің тек жағымды және қызықты емес екенін, не істеу керектігін және өте қызықты емес, бірақ отбасы мен оған пайдалы екенін, мақсатқа жету үшін күш салу қажет екенін меңгереді. Бірақ балаларды ұзақ, монотонды сабақтармен артық тиеуге болмайды.

Зейінділік, баланың көңіл-күйі ойында жақсы жаттығады. Мысалы, көптеген ұсақ заттарды (түймелер, қалампыр, жаңғақ, тас) алыңыз, оларды үстелге себіңіз. Бала үстелде қандай заттар жататынын есте сақтауға тырыссын. Заттарды қағазбен жабыңыз және ұлына (қызына) оның астында жатқан нәрсенің барлығын атауды ұсыныңыз. Әрбір дұрыс аталған затты алып тастаңыз. Ойын қызықты болады, егер оған баланың әкесі, апасы, ағасы немесе құрдастары қатысса.

Тағы бір ойынды ұсынамыз. 5 - 6 ойыншықты жақын қойыңыз.

Бала көзді жабады, ал осы уақытта ойыншықтармен кейбір өзгерістер болады: ойыншықтардың біреуі жоғалады, олардың орналасуы өзгереді, жаңа ойыншық қосылады. Көзді ашып, бала өзгерді деп айту керек. Біртіндеп ойыншықтардың саны 10-ға дейін артады. Қуыршақпен қандай өзгерістер болғанын атап өту қиын: бант пайда болды, туфелька жоғалды, шаш өзгерді және т. б.

Ұсынылған ойындар көп уақытты талап етпейді, бірақ олардың мектепке дейінгі баланың ой-өрісін жеңу және ілтипатты тәрбиелеуде маңызы зор.

Кейде баланың шашыраңқы ауруы, бүкіл ағзаның уақытша әлсіреуі. Бұл жағдайда баланың денсаулығын нығайту, оның тамақтануы мен демалысын ретке келтіру. Сонымен қатар, баланың көңіл-күйі нашар. Мұнда бәрі отбасындағы жағдайға, ата-аналар арасындағы өзара қарым-қатынасқа байланысты.

Егер шашыраңқы жағдай жүйелі түрде қайталанатын болса, онда ол әдетке айналады, сипатқа айналады, басқа сипаттағы кемшіліктермен бірге көрінеді. Мысалы, оқудағы бейімсіздік жиі жалқаулық, адамдармен қарым - қатынаста бейімсіздік - өзімшілдік және өзімшілдікпен, тұрмыстағы бейімсіздікпен, ұқыптылықпен байланысты. Ол болмас үшін, өз балаларының психикалық жағдайына мұқият қарап, оларды дұрыс бағалау керек. Егер бала өз ойлары мен сезімдеріне ұзақ уақыт назар аударса, оны одан алаңдатады. Назар аудара отырып, ата-аналар не бағытталғанын қадағалайды.

Балалардың бойында еркіндік, жауапкершілік және борышын дамытып, ойлау ескертеді ойлау және адам санасын.

АГРЕССИВТІ БАЛА

Өкінішке орай, Агрессия бізді және балаларымызды қоршайды. Жиі "агрессивті балаларды ыңғайсыз" деп атайды, олардың құрбыларымен және ересектермен қарым-қатынасы мәселелері бар. Неге бала агрессивті болады? Бұл жағдайда ата-аналарға не істеу керек және балаға қалай көмектесу керек?

Агрессия-адамдардың қоғамдағы өмір сүру ережелері мен нормаларына қайшы келетін, шабуыл объектілеріне зиян келтіретін, адамдарға физикалық немесе моральдық зиян келтіретін және олардың психологиялық ыңғайсыздығын туғызатын дәлелді деструктивті мінез-құлық.

Агрессивті мінез-құлық себептері:

Эмоционалды-ерік саласының бұзылуы:

Баланың өз мінез-құлқын басқара алмауы;

Баланың қоғамдық мінез-құлық нормаларын жеткіліксіз меңгеруі

Белгілі бір отбасылық жағдайлар:

Иеліктен шығару, тұрақты жанжалдар, стресстер;

Балаға қойылатын талаптар бірлігі жоқ;

Балаға тым қатал немесе әлсіз талаптар қойылады;

Физикалық (әсіресе қатыгез) жазалау;

Ата-аналардың әлеуметтік тәртібі;

Нашар тұрғын үй-тұрмыстық жағдайлар, материалдық қиындықтар.

Оқытудың қиындықтары.

Мектепке дейінгі мекемелердегі психологиялық ахуал.

Баланың агрессивті мінез-құлқының қалыптасуында отбасы ортасы мен тәрбиесі шешуші мәнге ие.

АТА-АНАЛАРҒА КЕҢЕСТЕР

Талаптар жүйесін реттеңіз, баланың жеке (он) үлгісін көрсете отырып, өз іс-әрекеттерін қадағалаңыз.

Белгіленген ережелерді орындау арқылы отбасыдағы тәртіпті ұстаңыз.

Балаға сіз оны жақсы көретініңізді түсінейік.

Энергияны дұрыс арнаға бағыттаңыз. Мысалы, бала эмоцияны бақылауға, өзінің мінез-құлқын басқаруға Үйренетін спорт (шығыс жекпе-жек, бокс, хоккей). Сонымен қатар шығармашылық: сурет салу, ән айту, би.

Балаға өз талаптарын қоя отырып, өз қалауыңызды емес, оның мүмкіндіктерін ескеріңіз.

Агрессивтіліктің жеңіл көріністерін елеменіз, оларға айналасындағылардың назарын бекітпеңіз.

Баланы бірлескен іс-әрекетке қосыңыз, оның істегі маңыздылығын атап өтіңіз.

Агрессияның пайда болу үшін агрессия қорғаныстық реакциясы болмаса, бала үшін "ойын-сауыққа" қызмет еткен жағдайда қатаң тыйым салыңыз.

ТАТУ ОТБАСЫ

Тату отбасы, бақытты балалар – Мемлекет гүлденуінің сенімді іргетасы.

Берік жұбайлар одағы, ата-ананы, құрметтеу, ана болу, әке болу, өзара құрмет пен сенім, адалдық пен махаббат – бұл отбасылық өмір салтының және үздік отбасылық дәстүрлердің негізі.

Ата-ананың міндеттері:

- Өз балаңызға кішкене күнінен бастап әр адамның өмірінде отбасының маңызылығын, отбасының — кез-келген жағдайда келуге болатын орын екенін: бұл жерде сені түсінетінін және қолдайтынын, жасаған қателіктеріңді жөндеуге және болашақта қателікке ұрынбауға көмектесетінін түсіндіріңіз.
- Жұмыс аса қауырт болған күннің өзінде, күн сайын балаңызбен және ата-анаңызбен сырласыңыз, оларға махаббатыңызды сездіру үшін уақыт табу қажет екенін ұмытпаңыз;
- Баланың қызығушылықтары мен жас ерекшеліктерін ескере отырып, онымен ортақ демалыс ұйымдастыра біліңіз;
- Жалпыұлттық, сонымен қатар, отбасышілік отбасылық дәстүрлерді сыйлаңыз және қолдаңыз.

Балаңыз үшін дос, кеңесші, қорған болыңыз!